

Riharda Vāgnera daiļrades cienītāji Rīgas Politehnikumā un Rīgas Politehniskajā institūtā un viņu aktivitātes

Alīda Zigmunde, Rīgas Tehniskā universitāte

Kopsavilkums. Pirmajā tehniskajā augstskolā Latvijas teritorijā un Baltijā, Rīgas Politehnikumā, ar mūziku saistīti mācību priekšmeti netika mācīti, taču brīvajā laikā studenti un mācībspēki interesējās par mūziku. Pedagoģis, Rīgas Politehniskā institūta mācībspēks Karls Frīdrihs Glāzenaps pazīstams kā komponista Riharda Vāgnera biogrāfs. Rīgā darbojās Riharda Vāgnera biedrība, kuras darbā iesaistījās gan mācībspēki, gan studenti, kas interesējās par komponista daiļradi un cienīja viņa mūziku.

Atslēgas vārdi: Rihards Vāgners, Rīgas Politehniskais institūts, vāgnerists Glāzenaps.

I. PEDAGOĢS KARLS FRĪDRIHS GLĀZENAPS – PAZĪSTAMĀKAIS RIHARDA VĀGNERA BIOGRĀFS

Rīdlinieks Karls Frīdrihs Glāzenaps (*C. F. Glasenapp*, 1847–1915) ir pazīstams tālu ārpus dzimtās pilsētas, jo ir pirmais vācu komponista Riharda Vāgnera (*R. Wagner*, 1813–1883) biogrāfs, un viņa darbi tiek lasīti un pēti joprojām.

1. att. Karls Frīdrihs Glāzenaps.
Foto no Herdera institūta Vācijā, Mārburgā.

Riharda Vāgnera 200. jubilejas gadā Leipcigā Starptautiskajā mūzikas zinātnes konferencē „Rihards Vāgners. Personība, darbs un sekas” 2013. gada maijā ar referātu „Rīdlinieka, Riharda Vāgnera pētnieka Karla Frīdriha Glāzenapa (1847–1915) dzīve un darbība” piedalījās arī raksta autore. Lai gan vācu valodā nolasītais referāts tika publicēts, daudziem lasītājiem tas nav pieejams [1]. Turklāt pēc konferences ir izpētīti jauni materiāli, kas sniedz plašāku ieskatu par rīdlinieku aizraušanos ar Vāgnera mūziku. Vāgneristi ir bijuši gana interesantas personības, bet šajā rakstā aplūkosim tās, kas saistītas ar pirmo augstskolu mūsdienu Latvijas teritorijā, Rīgas Politehnikumu (1892–1896), vēlāko Rīgas Politehnisko

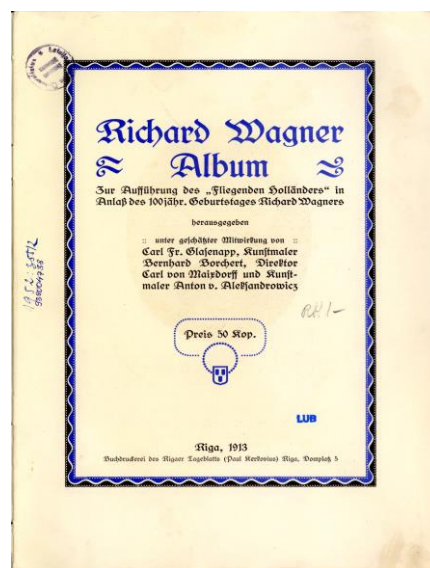
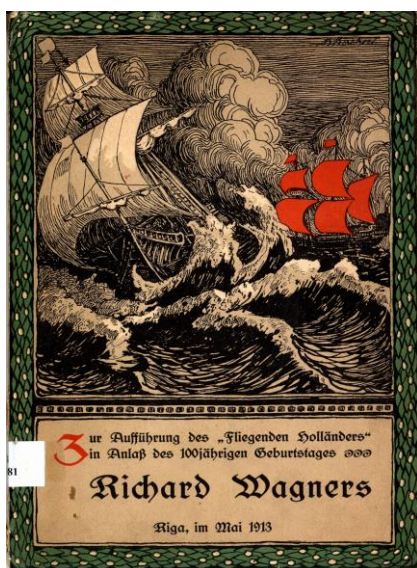
institūtu (1896–1919). Viens no viņiem ir pedagogs Karls Frīdrihs Glāzenaps.

Komponists Rihards Vāgners, neapšaubāmi, pieder pie tām personībām, ko pazīst visā pasaulē, arī Latvijā. Īpaša loma ir faktam, ka Vāgners ir dzīvojis un strādājis Rīgā (1837–1839), tāpēc atmiņas un leģendas par komponistu rīdlinieki stāstīja vēl ilgus gadus pēc tam. Vidzemē dzīvojošie vācieši interesējās par savas tautas kultūru, apmeklēja koncertus un teātra izrādes Rīgā un citviet. Brīvajā laikā daudzi rīdlinieki darbojās visdažādākajās biedrībās. 1877. gadā tika nodibināta Rīgas Riharda Vāgnera biedrība. Tās dibinātājs un vadītājs bija vācbaltu pedagogs, filologs Karls Frīdrihs Glāzenaps (*K. F. Glasenapp*) [2]. Viņš dzimis 1847. gada 21. septembrī Rīgā apriņķa skolu inspektora Karla Frīdriha Glāzenapa (*C. F. Glasenapp*, 1799–1858) ģimenē. Tēvs interesējās par mākslu un laikabiedru raksturojumā tika nosaukts pat par cilvēku ar enciklopēdiskām zināšanām, taču viņš nebija lietpratējs mūzikā [3]. Toties viņa dēls, arī Karls Frīdrihs Glāzenaps, jau skolas gados interesējās ne vien par dzeju, bet arī par mūziku. Mācoties Rīgas guberņas ģimnāzijā, viņa interesi piesaistīja operas. Viņš apmeklēja R. Vāgnera operu „Klīstošais holandietis”, „Tannheizers”, „Loengrīns” uzvedumus un interesējās par to komponistu. Ģimnāzijas gados viņš esot tik cītīgi lasījis, ka pat stundās viņa rokās esot bijusi lasāmviela par R. Vāgneru. [4] Absolvējot ģimnāziju, Karla Frīdriha Glāzenapa zināšanas par vācu komponistu Rihardu Vāgneru bija gana plašas, taču studiju laikā Tērbatas Universitātē viņš turpināja interesēties par jaunuzvedumiem un komponista dzīvi. Studiju laikā Tērbatas Universitātē (1867–1872) jauneklis, līdzās studijām filoloģijā, studēja Rihardu Vāgneru. Viņš iestājās studentu korporācijā *Fraternitas Rigensis* [5], taču paukošana un alus vakari viņu maz interesēja, jo domās viņš arvien bija pie Vāgnera. Kad 1871./72. gada ziemā Rīgā pirmo reizi tika iestudēta R. Vāgnera opera „Nirnbergas meisterdziedoņi”, students Glāzenaps vēroja gan mēģinājumus, gan vairākkārt uzvedumu. Jau tad viņš bija gana zinošs, lai stāstītu par komponistu Vāgneru citiem. Pēc Tērbatas Universitātes beigšanas 1872. gadā sākās viņa darbs pie Riharda Vāgnera biogrāfijas. K. F. Glāzenaps rakstīja no darba brīvajā laikā un ar pedantisku uzņēmību meklēja informāciju laikrakstos, žurnālos, almanahos utt. Pirmie darba gadi R. Vāgnera pētniekam pagāja Pērnāvā, un tur viņš 1874. gadā apprecējās. 1875. gadā K. F. Glāzenaps atgriezās dzimtajā Rīgā un sāka strādāt par skolotāju meiteņu skolā. [4] 1876. gada vasarā viņš kopā ar sievu devās uz pirmo Vāgnera mūzikas festivālu Baireitā

(Bayreuth), Vācija, un satikās ar komponistu. Festivālā izrādīja R. Vāgnera operas „Nībelunga gredzens” pirmuzvedumu. Rīgas skolotājs pasniedza Rihardam Vāgneram sava divsējumu darba „Richard Wagners Leben und Wirken” (Riharda Vāgnera dzīve un darbība) 1. sējumu, kas bija tikko iespiests. Pie R. Vāgnera uz festivālu bija ieradušās tādas slavenības kā krievu komponists Pēteris Čaikovskis (*П. И. Чайковский*, 1840–1893), norvēģu komponists un pianists Edvards Grīgs (*E. Grieg*, 1843–1907), ungāru komponists un pianists Ferencs Lissts (*F. Liszt*, 1811–1886) un citas. Skolotājam K. F. Glāzenapam izveidojās sirsnīgas un draudzīgas attiecības ar Rihardu Vāgneru un viņa ģimeni. Nākošajā Vāgnera mūzikas festivālā, kas tika rīkots 1882. gadā, rīdzinieks K. F. Glāzenaps piedalījās atkal, un reti kad viņš šajos pasākumos nebija klāt. Te jāpiebilst, ka pirmie divi festivāli notika Riharda Vāgnera dzīves laikā, bet turpmākajos gados to rīkošanu uzņēmās atraitne, vēlāk dēls, vedekla, mazbērni. Pēc komponista nāves Vāgnera mūzikas festivāli notika biežāk, gandrīz katru gadu, bet Pirmā pasaules kara gados tos neorganizēja. Šāds festivāls Baireitā mūsdienās tiek organizēts gandrīz katru gadu.

Par komponista Riharda Vāgnera un viņa biogrāfa Karla Frīdriha Glāzenapa ciešo draudzību liecina arī fakts, ka 1883. gada februārī Rīgas skolotājs palūdza 12 brīvdienas un devās uz vācu komponista bērēm Baireitā [6]. Turklāt viņam

bija izveidojusies draudzība ar komponista dēlu komponistu, diriģentu Zigfrīdu Vāgneru (*S. Wagner*, 1869–1930), kura operu uzvedumos Hamburgā XX gadsimta sākumā viņš ieradās personīgi. Materiālu vākšanu par Rihardu Vāgneru rīdzinieks K. F. Glāzenaps turpināja, un viņa zināšanas par mūziķi arvien paplašinājās. Turpmākos pētījumu rezultātus viņš publicēja apjomīgajos darbos: „Wagner-Enziklopädie” (*Vāgnera enciklopēdija* 2 sējumos (1891); „Das Leben Richard Wagners” (*Riharda Vāgnera dzīve* 6 sējumos (1894–1911, tulkota arī angļu valodā). Turklāt viņš izdeva Riharda Vāgnera ģimenes vēstules [7] un kopā ar vācu pedagogu, publicistu un filozofu Heinrihu Brīvkungu fon Šteinu (*H. F. v. Stein*, 1857–1887) Vāgnera leksikonu (*Wagner-Lexikon*, 1883). Visi minētie darbi ir vācu valodā un izdoti Vācijā, daļa no tiem izdoti atkārtoti. Rīgā publicēti vien pāris K. F. Glāzenapa darbu, kas veltīti Riharda Vāgnera operas *Nībelunga gredzens* uzvedumam [8], un sakarā ar komponista 100. dzimšanas dienu 1913. gadā tika izdots albums par operu *Klīstošais holandiētis*. Viņš ir autors arī vairākiem darbiem par komponista R. Vāgnera dēlu Zigfrīdu, kas iespiesti Berlīnē un Leipcīgā no 1906. gada līdz 1919. gadam [9] Turklāt K. F. Glāzenaps nākamajām paaudzēm ir atstājis vēl kādu liecību – viņš ir uzzīmējis R. Vāgnera istabas Rīgā, Aleksandra ielā (Brīvības un Dzirnau ielas stūrī), iekārtojumu.

1. att. Riharda Vāgnera 100. dzimšanas dienai un operas *Klīstošais holandiētis* iestudējumam veltītā albuma vāks un titullapa (izdevis K. F. Glāzenaps u.c.), Rīga, 1913. gads.

Karla Frīdriha Glāzenapa sarakstītie darbi ir gana apjomīgi un nav zaudējuši savu nozīmi arī mūsdienās. Lai gan par slaveno komponistu R. Vāgneru ir rakstījuši vairāki, rīdzinieks Glāzenaps ir viens no pazīstamākajiem un viens no pirmajiem mūziķa biogrāfiem. Par apjomīgajiem pētījumiem viņš saņēma honorāru. Piemēram, 1905. gada 26. jūlijā noslēgtais līgums starp K. F. Glāzenapu un izdevniecību „Breitkopf&Härtel” Leipcīgā paredzēja, ka sešsējumu darbs par Riharda Vāgnera dzīvi un darbību tiks atalgots ar 1000 markām par katru sējumu ar 1000 eksemplāru lielu metienu. [10] Pēc R. Vāgnera biogrāfa K. F. Glāzenapa nāves 1915. gadā honorāru par atkārtoti izdotajiem darbiem saņēma viņa atraitne Henriete fon

Glāzenapa (*H. v. Glasenapp*, ?–1922), audzumeita Helēna Valema (*H. Wallem*, 1873–1953), kā arī bērni.

Pedagogs Karls Frīdrihs Glāzenaps 1898. gadā sāka strādāt Rīgas Politehniskajā institūtā par vācu valodas docentu un šo amatu pildīja līdz 1912. gadam, bet, tā kā pedagoģisko darbu augstskolā un skolā bija grūti savienot ar darbu komponista Vāgnera daiļrades un dzīves izpētē, 1904. gadā viņš darbu Rīgas pilsētas meiteņu skolā pārtrauca. [6] Par nozīmīgo ieguldījumu pazīstamā komponista R. Vāgnera dzīves un darbības izpētē un, iespējams, sakarā ar komponista 90. dzimšanas dienu, Karls Frīdrihs Glāzenaps 1903. gadā tika izvirzīts Nobela prēmijai literatūrā. Toreiz viņu pazina ne tikai

Baltijā un Vācijā, tāpēc viņa kandidatūru prēmijai ieteica 46 akadēmiķi un profesori no Vācijas, Austroungārijas, Francijas, Spānijas un 7 no Krievijas. Galvenais nominētājs Nobela prēmijai bija Krievijas Zinātņu akadēmijas prezidents lielkņazs Konstantīns Romanovs (*K. K. Романов*, 1858–1915) [11]. Diemžēl prēmiju viņam nepiešķīra, un to saņēma norvēģu rakstnieks Bjernstjerne Bjernsons (*B. Bjørnson*, 1832–1910).

Līdzās Karlam Frīdriham Glāzenapam par Vāgneru interesējās viņa sieva, bērni un audzumeita Helēna Valema, kas pirmo reizi Baireitā viesojās 1896. gadā un turpmākajos gados arvien bija starp festivāla viesiem, palīdzēja sagatavot apjomīgās publikācijas, bet pēc audzētava nāves saglabāja viņa arhīvu Vācijā, un tas joprojām glabājas R. Vāgnera namā Baireitā. Šajā pilsētā, kas atrodas Bavārijas federālajā zemē, viņa vārdā nosaukta iela (*Glaserappweg*), un pēc nāves viņš ieguva Baireitas Goda pilsoņa titulu.

II. RIHARDA VĀGNERA MŪZIKAS CIENĪTĀJI – RĪGAS POLITEHNIKUMA UN RĪGAS POLITEHNISKĀ INSTITŪTA STUDENTI UN MĀCĪBSPĒKI

Rīgas Politehnikuma/Rīgas Politehniskā institūta studenti un mācībspēki interesējās par mūziku, tostarp par Riharda Vāgnera mūziku un viņa dzīvi. Interesentu iepazīstināšanai ar komponista R. Vāgnera daiļradi un R. Vāgnera festivāla Baireitā popularizēšanai 1877. gadā Rīgā tika nodibināta viena no pasaulē pirmajām Vāgnera biedrībām [12], kas XIX gadsimta beigās bija viena no vecākajām šādām biedrībām pasaulē. Tās dibināšanas iniciators un ilggadējais vadītājs bija Karls Frīdrihs Glāzenaps. [4] Līdzās pazīstamajam R. Vāgnera biogrāfam Karlam Frīdriham Glāzenapam, Rīgas Vāgnera biedrībā darbojās arī citi Rīgas Politehnikuma/ Rīgas Politehniskā institūta mācībspēki un studenti. Pēc Rīgas Vāgnera biedrības atskaitēm varam spriest, ka tajā darbojušies diezgan daudzi „politehniķi”, lai gan precīzu biedru skaitu un sarakstus autorei līdz šim nav izdevies atrast.

Rīgas Vāgnera biedrībā aktīvi darbojās ķīmijas profesori Karls Adams Bišofs (*C. A. Bischoff*, 1855–1908) un Maksimiliāns Glāzenaps (*M. Glaserapp*, 1845–1923), kā arī matemātikas docents Hermanis fon Vestermans (*H. v. Westermann*, 1842–1918). Minētie trīs augstskolas docētāji un jau iepriekš minētais K. F. Glāzenaps bija biedrības valdes locekļi. [13] Profesors Bišofs bija strādājis Leipcigas Universitātē, un, kas zina, varbūt Riharda Vāgnera dzimtā pilsēta mudināja šo talantīgo ķīmiķi brīvajā laikā pievērsties mūzikai. Bet varbūt tieši Rīgā K. A. Bišofs ieinteresējās par Vāgneru, jo viņa kolēģis Maksimiliāns Glāzenaps bija Vāgnera biogrāfa Karla Frīdriha Glāzenapa radnieks, domājams brālēns. [1] Karls Adams Bišofs Rīgas Vāgnera biedrības vakaros bieži vien dziedāja, un viņa lomas bijušas visai iespaidīgas – Parsifāls, Agamemnon, Votāns... [14, 15]. 1893. gadā kādā no biedrības sarīkojumiem dziedājis arī kāds Špors, domājams Rīgas Politehniskās augstskolas Ķīmijas nodaļas absolvents Johans Špors (*J. Spohr*, 1855–?). Rīdzinieki pazina profesoru Bišofu gan kā pirmā stereokīmijas centra Krievijā izveidotāju, gan kā lielisku solistu ar skaistu balsi. Docents Hermanis fon Vestermans bija pazīstams kā Vāgnera mūzikas pielūdzējs. Viņš Baldonē bija iepazinies ar latviešu rakstnieci Zentu Mauriņu (1897–1978)

un viņas vecākiem, tostarp, māti, kas bija pianiste. Matemātiķis fon Vestermans vairākkārt klausījās Z. Mauriņas mātes klavierispēli, un viņam patika ne tikai R. Vāgnera mūzika. Acīmredzot H. fon Vestermans ietekmē viņa dēls Gerharts fon Vestermans (*G. v. Westermann*, 1894–1963), kas RPI bija studējis Arhitektūras nodaļā (1915–1917), pēc Pirmā pasaules kara Vācijā kļuva par komponistu un muzikologu. Hermanis fon Vestermans 1892. gadā nolēma finansiāli atbalstīt RPI Sagatavošanas skolas beidzēja dzejnieka Jāņa Poruka (1871–1911) studijas Saksijas karaliskajā konservatorijā Drēzdenē [16], taču vēlāk viņš līdzekļus jaunietim nedeva, un Poruks turpināja studēt RPI ķīmiju un tirdzniecību. Studiju laikā Jānis Poruks kārtoja pārbaudījumus pie vāgneristiem H. fon Vestermana, K. F. Glāzenapa un M. Glāzenapa. Par Jāņa Poruka aizraušanos ar R. Vāgnera mūziku liecina viens no viņa pseidonīmiem – Parsifāls. [17]

Zināms, ka Riharda Vāgnera mūzikas cienītājs bija Karla Frīdriha Glāzenapa kolēģis, RPI vācu valodas docents Erihs fon Šrenks (*E. v. Schrenck*, 1869–1930). Viņš vēlējās piesaistīt jaunatnes uzmanību Riharda Vāgnera mūzikai [18] un ir autors grāmatai „Richard Wagner als Dichter” (*Rihards Vāgners kā dzejnieks*), kas 1913. gadā tika izdota Minhenē. Par komponistu R. Vāgneru un mūzikas festivāliem Baireitā, Vācijā, viņš mēdza stāstīt vācu valodas stundās ne tikai Rīgas Politehniskajā institūtā, bet arī Olgas fon Hasfordas augstākajā meiteņu skolā, kur E. fon Šrenks strādāja par skolotāju. [19]

1892. gadā biedrības muzikālajos vakaros piedalījās arī kāds Ahšarumovs, domājams Ķīmijas tehniskās nodaļas students Nikolajs Ahšarumovs (*N. Achscharumoff*, 1869 - ?). Viņš studēja Rīgas Politehniskajā institūtā no 1888. līdz 1896. gadam un pēc tās absolvēšanas Rīgu pameta. [20] Viņš bija beidzis reālskolu Poltavā, tagadējā Ukrainā, kur viņa tēvs Dmitrijs Ahšarumovs aktīvi darbojās Krievijas Ķeizariskās mūzikas biedrības Poltavas nodaļā. [21]

1892. gadā tika nodibināta Rīgas jaunā Vāgnera biedrība. [22] Tā bija visai naidīgi noskaņota pret agrāk dibināto Rīgas Vāgnera biedrību. Abas biedrības konkurēja un strīdējās un visai asu atklāto vēstuli Rīgas Vāgnera biedrības vadītājam un garīgajam līderim Karlam Frīdriham Glāzenapam 1893. gadā uzrakstīja tolaik Rīgā dzīvojošais vācbaltiešu dzejnieks Viktors fon Andrejanovs (*V. v. Andrejanoff*, 1857–1895). [23] Iespējams, ka viņš bija viens no Rīgas jaunās Vāgnera biedrības līderiem vai biedriem, jo turpmākajos gados par minēto biedrību ziņu nav. Tā kā V. fon Andrejanovs 1894. gadā pameta Rīgu un drīz vien devās mūžībā, iespējams, ka jaundibinātā biedrība savu darbību drīz vien pārtrauca. Tās biedru saraksti nav publicēti, un raksta autorei nav ziņu par tās darbību un iespējamo saistību ar Rīgas Politehnikuma/ Rīgas Politehniskā institūta mācībspēkiem un studentiem.

Mūsdienās pastāv vairāk nekā pusotra simta Riharda Vāgnera biedrību visā pasaulē [24], arī Rīgā 1992. gadā tāda tika atjaunota.

RPI Tirdzniecības nodaļas 1900. gada absolvents Dītrihs Mihelsons (*D. Michelson*, 1879–1941) bija apveltīts ar dziedātāja talantu, un vakaros viņa izpildījumā esot skanējušas pat ārījas no Riharda Vāgnera operas „Loengrīns”. Viņš spēlēja pavadījumu uz klavierēm, un Dītrihs tenors viņa

ģimenes locekļiem esot bijis ausij tīkams un iepriecinošs [25]. Turklāt Mihelsonu ģimenē tika tālāk stāstīts, ka Dītriha vecvecmāmiņas mājās esot ciemojies Rihards Vāgners [26]. Kad komponists dzīvoja Rīgā, viņu pazina un satika daudzi, tāpēc, iespējams, leģenda ir patiesa, un cieņa un mīlestība pret komponistu Mihelsonu dzimtā saglabājas no paaudzēs paaudzēs.

Literatūrzinātnieks, tulkoņājs, filoloģijas zinātņu kandidāts Rūdolfs Egle (1889–1947) jaunībā studēja Drēzdenes konservatorijā (1910), tad RPI Komercijas nodaļā (1911–1914). Viņš ir tulkojis R. Vāgnera operas „Klīstošais holandietis” libretu, taču viņa tulkojumā operas nosaukums latviskojot bija nedaudz citādāks – „Skrejošais holandietis”. Mūsdienu Latvijā atšķirībā no XX gadsimta 20. un 30. gadiem R. Vāgnera 1843. gadā radīto operu pazīstam ar nosaukumu „Klīstošais holandietis”.

Ar Rīgas Politehnisko augstskolu cieši saistīta Rīgas Amatu biedrība, kas 1865. gadā dibināta ar augstskolas mācībspēku atbalstu. Tajā darbojās arī augstskolas Padomes locekļi un absolventi. [27] Rīgas Amatu biedrībā tika organizēta referātu noklausīšanās par visdažādākajām tēmām, tostarp mūziku, un netika aizmirsts kādreizējais rīdzinieks Rihards Vāgners. Vēl pirms Rīgas Vāgnera biedrības dibināšanas, 1872. Gada 18. janvārī, ar referātu „Rihards Vāgners un vācu māksla” Rīgas Amatu biedrībā uzstājās Minhenes profesors Ludvigs Nols (L. Nohl, 1831–1885), kas bija ieradies Rīgā sakarā ar pētījumiem par vācu komponistu Ludvigu van Bēthovenu (L. van Beethoven, 1770–1827). [28] Ludvigs Nols ir viens no XIX gadsimta pazīstamākajiem muzikologiem un pazīstams galvenokārt ar darbiem par L. van Bēthovenu. Muzikologs L. Nols trīs gadus pēc Rīgas apmeklējuma kļuva par Karlsrūes Politehnikuma mācībspēku. No mūsu senākās Baltijas tehniskās augstskolas vēstures zinām, ka ar Karlsrūes Politehnikumu Rīgas Politehniskajai augstskolai bija cieši sakari. Kas zina, varbūt pateicoties šiem kontaktiem, muzikologs ieradās Rīgā vai iekārtojās darbā Karlsrūē. Tomēr droši var apgalvot, ka muzikologa Nola referātu par R. Vāgneru klausījās ne viens vien „politehniķis”.

Arī Rīgas Politehnikuma/Rīgas Politehniskā institūta tradīciju turpinātājas Rīgas Tehniskās universitātes mācībspēki un studenti ciena Riharda Vāgnera mūziku, un augstskolas mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi ik pa laikam iekļauj savā repertuārā un atskaņo kādu no pazīstamā komponista darbiem. Komponista daiļrades fani joprojām pulcējas ikgadējos Baireitas festivālos, kur operas namā tiek iestudētas R. Vāgnera operas. 2012. gadā Baireitas operas ēka tika iekļauta UNESCO pasaules mantojuma sarakstā.

LITERATŪRAS SARAKSTS

- [1] Zigmunde, A. Leben und Wirken des Rigaer Wagnerforschers Carl Friedrich Glasenapp (1847–1915). In: *Richard Wagner. Persönlichkeit,*

- Werk und Wirkung.* Leipzig: Richard-Wagner-Verband Leipzig, Helmut Loos, 2013, S. 393.–396.
- [2] Banga, V., Lejnīeks, J. Rihards Vāgners un Eižens Laube pēc 75 gadiem. *Māksla Plus*, 2001, Nr. 3.
- [3] Meyer, J. Carl Friedrich Glasenapp und Iwan Justus Meyer. *Rigasche Zeitung*, 1858, Nr. 200.
- [4] Schrenck, E. v. Carl Friedrich Glasenapp. *Rigasche Tageblatt*, 1915, Nr. 76.
- [5] Berkholz, A. v. Album der Landsleute der Fraternitas Rigensis (1823–1898). Riga:Häcker, 1898, S. 153.
- [6] Latvijas Valsts vēstures arhīvs 7175. f., 1. apr., 128. l. Rīgas Politehniskā institūta docenta Karla Frīdriha Glāzenapa personāllieta.
- [7] Familienbriefe von Richard Wagner, 1832–1874. hrsg. von Carl Friedrich Glasenapp. Berlin: Duncker, 1907, 304 S.
- [8] Glasenapp, C. F. Thematische Erläuterungen zu Richard Wagners Walküre: Erster Tag der Bühnenfestspiele „Der Ring des Nibelungen”. Riga: Mellin&Company, 1889, 48 S.
- [9] Glasenapp, C. F. *Siegfried Wagner*. Berlin-Leipzig, 1906; *Siegfried Wagner und seine Kunst*. Leipzig, 1911–1919.
- [10] Valsts arhīvs Leipcīgā, Krājums Breitkopf&Härtel Leipcīgā, Inv. Nr. 6444.
- [11] Stradiņš, J. Nobela prēmijas nominācijas no Rīgas Politehniskā institūta. RTU zinātniskie raksti. 8. sēr. Humanitārās un sociālās zinātnes. Zinātņu un augstskolu vēsture. 11. sēj. RTU, 2007, 13. lpp.
- [12] Vereine und Gesellschaften für Wissenschaft, Kunst und Geselligkeit. In: *Rigasches Adreß-Buch für 1889/90*. Riga: Im Selbstverlage des Herausgebers, 1889, S. 22.
- [13] Einrichtungen und Vereine. In: *Rigasches Adreßbuch für 1901*. Riga: Im Selbstverlage des Herausgebers, 1901, S. 65.
- [14] Wagner-Verein zu Riga. 20. Vereinsjahr 1897. Bericht über die Vereins-Tätigkeit vom 1. Januar 1896 bis 1. Januar 1897. Riga: Müller, S. 4, 6.
- [15] Wagner-Verein zu Riga. 17. Vereinsjahr 1894. Bericht über die Vereins-Tätigkeit vom 1. Januar 1893 bis 1. Januar 1894. Riga: Müller, 1894, S. 8–10.
- [16] Mauriņa, Z. Raksti 15 sējumos. I sēj. Autobiogrāfiskā triloģija. I grāmata. Rīga: Daugava, 1996, 37. lpp.
- [17] Vecgrāvis, V. Jānis Poruks. *Latviešu rakstniecība biogrāfijās*. Rīga: Zinātne, 2003, 455. lpp.
- [18] LVVA 214. f., 1. apr., 562a. l. II. Vācu skolotāju dienu dokumenti, 1906. g. 7–8. IV.
- [19] Adolphi, R. *Erinnerungen meiner Mutter Gertrud Adolphi, geb. Blumenbach*. Lüneberg: Eigenverlag R. Adolphi, 2004, S. 128.
- [20] *Album Academicum des Polytechnikums zu Riga, 1862–1912*. Riga: Jonck&Poliewsky, 1912, S. 232.
- [21] Pindesen, N. Das Musikleben in Russland 1900–1901. In: *Zeitschrift der Internationalen Musikgesellschaft*. 1901, Heft 11, S. 390.
- [22] *Statuten des Rigaschen Neuen Wagner-Vereins*. Riga, 1892, 8 S.
- [23] Andrejanoff, V. „Unfehlbar?” Offener Brief an Herrn C. Fr. Glasenapp. Riga: Bisneck, 1893, 15 S.
- [24] Glata, D. Vāgnera kungs taču arī nesēž zaļā pakalna galā visu cauru gadu. *Studija*, 2007, Jūn./Jūl. 38–40. lpp.
- [25] Michelson, M. *Stadt des Lebens, Stadt des Sterbens: Erinnerungen an Riga*. Gießen: Haland&Wirth, 2007, S. 41.
- [26] Michelson, M. *City of life, city of death: memories of Riga*. Boulder: University Press of Colorado, 2001, p. 11.
- [27] Zigmunde, A. Rīgas Politehnikums, Rīgas Politehniskais institūts un Rīgas Amatu biedrības darbība. *Rīgas Tehniskās universitātes zinātniskie raksti*. 8. sēr. Humanitārās un sociālās zinātnes. Zinātņu un augstskolu vēsture. 9. sēj. Rīga: RTU, 2006, 72.–73. lpp.
- [28] [Sluddinaschanas]. *Rigasche Musikschau/Rīgas mūzikas apskats*. 2010, Nr. 1, 4. lpp.

Alīda Zigmunde, Dr. paed., Specialist (1989–2007) and since 2007 – senior researcher at the Institute for Humanities at the Riga Technical University. Main academic interests: the history of pedagogy in Europe, the history of the institutions of education, of private schools and the history of pedagogy of universities.

Address: Rīga, Āzenes iela 14/24–309, LV–1048
Phone +371 29869642
E-mail: Alida.Zigmunde@rtu.lv

Alīda Zigmunde. The Admirers of Richard Wagner at the Riga Polytechnical School and Riga Polytechnical Institute and their Activities

At the first higher educational establishment in the territory of today's Latvia, the Riga Polytechnic School, after its reorganization in 1896 – the Riga Polytechnic Institute – students have not studied music. In their spare time, students, graduates and tutors are also interested and involved in music. The German teacher, assistant professor at the Riga Polytechnic Institute Karl Friedrich Glasenapp (1847–1915) was interested in the life and activities of the German composer Richard Wagner (1813–1883). He visited the composer in Germany, he wrote several books about him and is one of the earliest and most famous biographers of Richard Wagner. The resident of Riga K. F. Glasenapp was the initiator to establish the Wagner Society in Riga in 1877. The society brought together professors

from the Riga Polytechnic School/ Riga Polytechnic Institute Karl Adam Bischoff (1855–1908) and Maximilian Glasenapp (1845–1923), the associate professor Hermann von Westermann (1842–1918), among other tutors and students.

Алида Зигмунде. Любители творчества Рихарда Вагнера в Рижском политехническом училище и Рижском политехническом институте

В первом вузе на территории современной Латвии, Рижском политехническом училище, после его реорганизации в 1896 году – Рижском политехническом институте музыку студенты не изучали. В свободное от учебы время студенты, а также выпускники и преподаватели интересовались и занимались музыкой. Рижский педагог, доцент немецкого языка Рижского политехнического института Карл Фридрих Глазенапп (1847–1915) интересовался жизнью и деятельностью немецкого композитора Рихарда Вагнера (1813–1883). Он посетил композитора в Германии, написал несколько трудов о нем и является одним из первых и самых знаменитых биографов Р. Вагнера. Рижанин К. Ф. Глазенапп был инициатором общества Вагнера, созданного в Риге в 1877 году. В обществе принимали участие профессора Рижского политехнического училища/ Рижского политехнического института Карл Адам Бишоф (1855–1908) и Максимилиан Глазенапп (1845–1923), доцент Герман фон Вестерман (1842–1918) и другие преподаватели и студенты.